OÑATIKO EUSKERAREN TESTU HONETAKO EZAUGARRI BATZUK.

EZAUGARRI FONETIKOAK:

1.- Artikuloa eransterakoan sorturtako aldaketak:

* -a+a= -ia — bandia;filarmonikia;udia;mezia;arnasia; musikia;ohitturia;okelia;piezia;esaeria; propiñia;gauzia;dantzia;maletia;tabernia; denboria;pelotia;eskopetia;babia;meriendi-a;euskeria;bistia;bueltia;kapia.

* -e+a=-ia — jentia;semia;gaztia; ;sukaldia;kalia; kanpantorria;amandria;aurria;neria;langi-lia;bakarzalia;ulia;kokotia;halakotxia; eralia;frailia;umia;andria;potajia;Baina arkupeian.

* -i+a= -ixa — penagarrixa;haundixa;eztaixa;jaixa;izuga-rrixa;burdixa;irrintzixa;alaixa;barrega-rrixa;herrixa;bazkeixa;eurixa;barrixa;er-dixa;eguerdixa;negargarrixa;urdaixa;maha-ixa;zurixa;jantzixa;azpixa;iturrixa.

* -ia formaz bukatzen diren hitzak = -ixa — ;familixa;erromeixa;taberna-ixa;kategorixa;nobixa;ixa;parrokixa.

* -o+a= -ua — arriua;gixajua;oingua;mutikua;basua;lehen-gua;famosua;haundizaletxua;hangua;abentu-rerua;. geatutakua;karamelua;estuixua;antze-kua;sospetxosua;kuellua;Bilbokuagoguan;on-duan. Baina poltzikoian.

* -u+a= -ua	eskua;mundua.
* Ø + a= -ia	egunian;onian;goizian.
* -o+e= -ue	holakuekin;kaballeruen;zaharraguei;au-zuetan;gurasuei.
*-oi = -ue	sasue;koltxue.
* -ago = -au	alderatxuau;tristiau;beruau;lehenau;ha-rutztxuau;haunditxuau;txikitxuau;urrin-txuau;Baina gehixau.
* -ioa=ixua	prinzipixua;nobixua;erremeixua
* -zioa= -iñua	preokupaziñua;estaziñua;obligaziñua;es-posiziñua.

2.- Bustidura batzuk.

* -i+n=ñ	ifiñi;fiñak;oiñ;ebeiñ;danboliña;propiñia
* -i+l=ll	ibilli;ixillik;milla;hilla.
* -i+t=tt	ohittura;ermitta;azpittik;baitta;dakitt;ibilitta;eztaittan;jarrittako;larrittu;irabazitta;hotzittu;pajarittia;marikittia;belarrittako
* tt	ikusten ttut;hiltteko.
* -l+d= dd	bilddur;hildda.
* -n+d=dd	indda dau;inddako etxia;onddiok;inddar.

3.- Beste zenbait kasu.

* "D" "R" bihurketa	bizimoru;ura;uraberri;urazkena;ero;era-lia;iratzitta;abare;iñure;auro
*"E" "I" bihurketa	semiok
* "A" "E" "	errazoia.

* "P" "F" bihurketa	ifiñi
* "G" "K" bihurketa	azkeneko.
* "PL" "PR" "	prazuelia.
* "O" "E" "	ete.
* Bokalen batzuen alternantzia	berihelaxe;oiha;uhera;pasiora.
	nundik;besti hori.
* Bokalen arteko "R"aren galera.	gue;zaatak;denpoa;udaan;geo;hoixe.
* " " "D" " " .	ganau;baakot;ikusi auenian;gura auenarekin.
* " " "K"ren " .	ebai.
* " " "G" " " .	ezaun ezauna;eoten;aindu;duun;egonaatik.Zumarraako.

.- SANDHIAK

etxat =ez zait / ez diot;etzian;eztakiu;emungotzut;eztakit;etzinan; bota inddaue;eztakoi permisoik;gul inddu ittekua;etxau isten=ez dio uzten;emunbiotzan=eman behar zion;eotegitzan=egoten ginan;enekuan; enitzan;eztot gura;ezekixen esaten;ekarrikotzut;noiz ekarri biozu; ekarrikoskula;eztakitzu;enekixen baina!;etzittuen hazten.

.- LABURDURAK.

guztiekuak;galtzen bou=galtzen badugu;heldu bia xako;hazi bia dau; esan biot;oingo;geatu;bia eben;biako zan;mouan;

.- S/Z TS/TZ soinuak ez dira bereizten.

erakutzi;deskantzua;otzo;pentzau;aberatzen;arratzaldian;lotzatu;

EZAUGARRI MORFOLOGIKOAK

.- Deklinabidearen berezitasun batzuk.

* Mugagabean ezer gutxi

NORAINO	hamabi neskaaño.
NÒREKIN	DAKONAKIN;batzukin;bikin;hirukin;belarrittako handixakin.

NOREN basarrin batzutara;besten bati;Frankon aldekuak.

NORENTZAKO guztiandako.

NORA Arjentinaa;San Martiñea.

-RIK partitiboa: tabernaik taberna;kaleik kale.

* Mugatu singularrean:

NOREKIN: atanboriakin;filarmonikiakin;eskoliakin;txapelakin;pajarittiakin;sakuakin;herrixakin;erropakin;diruakin;otzuakin;kapiakin;ganauakin;amakin;anaiakin;aitakin.

NOREN: Unibersidadien aurrian;aitan anaia.

NORENTZAT: iñuriandako;jentiandako;kontratistiandako.

NORI: amai;kanpantorriai.

NORA: kale aldea;etxea;tabernaa.

NONDIK: San Martingo eliziandik.

NORENGATIK: diruaatik;erropa kontuatik

NORAINO: etxeaño.

NORK: "K" marka galtzen da kasu askotan,e.b:zu dakozun....

NORENA-ZERENA: "Batek otzuena ittia eta bestiak ba zea hungrianuena ittia".

* Mugatu pluralean:

NOREKIN: gemeluakin;eskuakin.

NORENTZAT: neskamiendako.

NORI: danai;señoraai;andregaittai

NOREN: dotorien.

NON: eztaittan;baserrittan

NOR: neskaak.

NORENGATIK:komentuagatik.

* Erakusleetan:

HAU	HORI	HA
HONEIK	HORREIK	HAREIK
HONEIRI	HORREIRI	HAREIRI
HONEITTAN	HORREITTAN	HAREITTAN

HONEITTARA	HORREITTARA	HAREITTARA
HONEAZ	HORREAZ	HAREAZ.

Izenordainetan:

NOK

NEURI		BEARI		EUREI
NERE		BERE	GERE	EÜREN
NERETAKO	ZURETAKO	BERETZAKO	ZUENDAKO	EURENDAKO
NEREANA		BEREANA		EÛREANA
NEREATIK		BEREATIK		EÛREATIK.

2.- Aditzaren berezitasun batzuk

NOR		NOR-NORI
naiz	ni(n)tzan	xat/zait
haiz	hintzan	xak/zaik
da	zan	xako/zaio
ga(r)a	ginan	xaku/zaigu
za(r)a	zinan	xatzu/zaizu
za(r)ai	zinain	xatzue/zaizue
di(r)a	zi(R)an.	xate/zaie.

Adibideak:

Esaten xako S.Martingo moñua;ondo pentzaitten xat;oin etxat akordaitten;iristen xat balitteke hobeto bizittia;hasi nitzan hamazazpi urtekin;plaziai jarri xakon.;jentia batzen xaten;ifini xatenian.

NORK-NOR		(harek ni,hi,ha...)
dot	neben	nau
dok	hian	hau
dau	eben	dau
do(g)u	geben	gau(z)
dozu	zeben	zau
dozue	zebein	zaue
daue	ebein	daue

Adibideak:

(e)itten geben;joten ebeiñ;kontauko ttut;ekarri daueiñ;eitten zittu-

eiñ;sartu ebeiñ.

NORK-NORI-NOR

(nik hiri,hari......)	(harek neri,hiri..........)
---/---	dost/dit
dostat/dit	dosk/dik
xat/diot	xau/dio
---/---	dosku/digu
dotzut/dizut	dotzu/dizu
dotzuet/dizuet	dotzue/dizue
dostet/diet	doste/die

* Pluralgileak oso gutxi erabiltzen dira:
(di)ttut/ditut // nittuan/nituen,etab.
Ez dago dizkit,dizkiot eta horrelakoen ordezkorik.

Adibideak:

Esan izan xat;emuten dost;entzuten gotzan;ez dostet entzuten;jarten otzain;esaten xat nik;kontaitten doskun;esaten otzaila..;errazoia e-muten xat;esaten dostainak;ebai notzan;esaten nostan,dostei,zoskun; esaten xau..;esaten xauna guk Antixena.

*HITANOA:

- Zer dabik baina seme baina zer dabik?
-Baakin ze ingun?.Ni umiakin pasiluan ibiliko naun zuek bazkeitten zauzen bitartian ,zuek bazkaldu trankil bai,zeuek guruzuena jan eta ni ibiliko naun pasiluan umiakin eta datorrenian ikusten dotenian datorrela sukalde aldera nik umiari kantauko txanat:hemen da,hemen da.

* IZEN-ADITZAK.

-AU : pasaitten;arrimaitten;moldaitten;pentzaitten;presen-taitten;gustaitten;ezkutaitten;tentaitten;kontaitten;pasiaitten;kontenplaitten;aprobetxaitten;aministrai-tten.

-IU : entenditten;partitten;sufritten.

-TU (-DU) : zabalketan;geaketan;ezauketan;gertaketan;ainketan; zainketan;menuzketan;ezkonketan;luzeketan;dotoreketan.Baina"bazkeitten"

-TU (-DU)
2 silabakoak
direnean : hartu/hartzen
galdu/galtzen
kendu/kentzen
saldu/saltzen
sartu/sartzen.

-E/-I/-L/-N bete/beteten
ikusi/ikusten erabili/erabiltten
josi/josten bizi/bizitten.
hil/hiltten ekarri/ekarten
egon/egoten

-TZEA/-TZEKO/-TZERA NOMINALIZAZIOAK:

kantaittia;bizittia;ibilttia;etortia;ittia;kontenplaittia.

pasiaitteko;ifintteko;zainketako.

beraniaittera

ADITZAREN PARTIZIPIOAK:

almidonauta;sustauta;animauta;allauta;tapauta.

ADITZ SINTETIKOAK ETA "EGIN" ADITZA.

JOAN=FAN : han bazixoian eta..=han bazihoan eta..
banoiak,banoiak=banihoa,banihoa.
badoian eta...=bazihoan eta.

EMAN=EMUN.

ERAMAN=ERUAN : eruaten.

EGON= E(g)ON : euen,dauen

EDUKI=EUKI : ekuan;ekuala;ekuanian.
eukitten daue;dakou;euko eben

ESAN :DIXUE=diote.

GIN=IÑ

XE,-TXE INTENTSIBOEN ERABILERA ADITZONDOEKIN:

amentxe;hantxe;hantxen;hortxe;

orrexek;horreitxek

orixe;haaxe.

araxe.

olaxe.

alakotxe,halakotxia.

ortaaxe.

orkotxe.

ntxe,ordutxetik

XIKIGARRIEN ERABILERA UGARIA:

eskatilatxua;lapikotxua;atertxua;tranpatxuak;

irutxo;puskatxo;disgustotxo;karamelutxo;kofiatxo;ehun urte pasatxo

n zala;pittintxo bat.

irutxuok.

olitto

arutzatxuau,alderatxuau.

MEN"en ORDEZKOA (E)I.

torteko esan i otzaiñ.

iru ba(i)k geatu i zan da....

ZELAN,ZELABAIT erabiltzen dira eta ez NOLA edo NOLABAIT.

LOTURAZKO HITZAK.

ETA=da,dda,ta,tta,

Estée

Estáa

ta hola /ta holaxe ba/ba /ee..

Zeaino Arjentinaaino

Zera be

Zeian Ameriketan.

Zeorrek etxekoandre horrek

Zerian barkuan,portuan/Zeori barku hori/Zeian gordeta.

Bere zea defentza guztia../Bere erropakin ta zeakin/Jan zeian komen-

tutan/Ikasten bere zeak/Mikelete ze hori itxi eben hartan.

Zeetik udazkanetik/Zerian doiala tranbian/Zeian basuan

Preguntiak da zeakak

Kantaitteko ta hola eta halaxe bizi izan zan ha be.

Oso zea zian oso famosuak.

Zeari etxekoandriari/Jente zeari be Balenziagari be.

Bai eeta zeari be,beste gizon bat oso zea.

Bialdu eben e zeetan e herriko programan.

EZAUGARRI SINTAKTIKOAK

Testu honetako ezaugarri nagusiak hauek dira:

1.- Esaldi laburren erabilera,beraz esaldi koordinatuak dira nagusi.

2.- Esaldien errepikapena,indar gehiago emateko kontakizunari.

3.- Kontakizunaren harian modu esplikatiboan beste kontakizun batzu tar-
tekatzea.

4.- Txikigarrien eta intentsiboen (-Xe,-Txe) erabilera ugaria,tonu afek-
tiboa lortzeko.

5.- Loturazko hitz askoren erabilera,gelditasuna lortuz horrela ipuin
giro aproposa sortzen du.Hizkuntza tekniko eta zehatzaren aurkakoa
da.

Testu honetan azaldu diren esaldi nabarmenen bilketa bat da ondoren do-
na:

- Izugarri erromeixa ederra eitten zan.
- Ta horko txaluak ta horko gauzak izaten zian.
- Baitta herriko danboliña be.
- Ze lehengua gauza ederra zan oso.
- Disfrutau asko eitten zan,asko disfrutaitten zan.
- Euen lekuan euela esaten ebela.
- Botaten i eben gora oso pelotia,oso gora.
- Zeatik e abenturerua oso izan zan ta lanik etxakon gustaitten itterik.

- Nik nere herrira gurot fan.
- Beak eruaten i otzan jana ganau artera eruaten i otzan jana ta.
- Oso oso aldatu da gauzia.
- Gauza eder asko ezkutau dia,asko.
- Aik eta trenerako diru pittin bat iñ arte.
- Diru iñ ebenian treneako laiñ.
- Ni enintzan harako itten da.
- Baina honi etxakon lanik ittia gustaitten.
- Politto bizi zianak zian.
- Ezta sekula txikito bat edatea bez,tabernaixa ta ezebe etzan.
- Zeatik eze koskoletara faten zan.
- Noizian behin horratio emuten oskun karamelo bat.
- Bere moruz inor molestau barik ba ondo bizi izan zan.
- Haren kontuak be badira asko baina neuk oin goguan ez.
- Horreik pe ba lanik ittia gustaitten etxakoinak zian da.
- Eta holaxe batu ebeiñ dirua hortaaxe.
- Enekixen baina!
- Hurrengo berriz gustaitten etxakoiña ondorian.
- Aik eta udaberrixan atzea baserrixan lana hasi bitarte hori.
- Zeatik orduan inddako erroparik etzan izaten.
- Gure itxian letxe ba beste leku batzutan be halaxe.
- Jente aberatz haundixari josittakua naiz.
- Ta puntu arte hortxe bizi izandakuak.
- Eta izanzan izugarri negargarrizko gauzia itxe hori botatia
- Ha ezetzian euan,etzala bota bihar baina.
- Beste inddar batzu hasi zian baiezkuan ta zerian..
- Penagarrixa izan da baina haundixa penagarrixa itxe hori botatia.
- Hoixe bai etzala bota bihar itxe hori!
- Hurrengo datozenak e bota eixeila guk iñ dounezkero dauela holaxe ta fero hurrengokuak e bota eixela gura badaue.
- Dirua atara gura etxe horreiñ gainian

- Eta ikusgarri gauza ederra plazia geatuko litzake.

- Ezautuko baleue nok jakin ba ze gustauko lleikien gehixau.

LEXIKOA

Barre kankadak=barre algarak.

moñua=muinoa.

ilunkara=ilunabarra.

jera jeraka=soinuaren ondoren gazte jendea elkartuta saltoka.

Atze(r)a berriz=berriz,berriro.

Atze(r)a=berriz,berriro.

Domeka=igandea.

Eguena=osteguna.

Hamen=hemen.

Biharra=beharra.

ardaua=ardoa.

efiñi=ipini

Seguru be...=ipuinaren hasiera egiteko modu bat.

Kanpantorria=elizako dorrea

Atzeaurreak=gorabeherak.

Xemiko=zentimo.

Gixajua=gizajoa.

Samur bizittekuak izan=bizimodu samurra gustatzen zaiona izatea.

Euen Santu=Ostegun Santu.

Ebeikotz Santu=Ostiral Santu.

Sekulako gonatzarra=izugarriko gona.

Joskindun asko=joskin asko.

Joskin leku askoeuen=joskindegi asko egon.

Gerekin hasi mahaixan jaten ebeiñ= Geurekin batera mahaian jaten zuten.

Menuztu=mehetu eta desitxuratu erropa.

Eskotera egin=Kasu honetan bakoitzak zerbait ekarrita merienda egitea.
Lagunen artean izaten da kopuru bat kutxara botatzea eta gero bertatik ordaintzea izandakoa nahiz eta guztiok ez egin gastu berdina.

Paparrian=bularrian.

Jokeria zan=Joeria zen.

Egongo dira haren jatorriko batzu=Egongo dira haren sustraiko batzu.

Oso lotiak danok izan ginen=oso elkartuta bizi izan ginen..

Joste atzeaurre(r)a=joste kontuak,gorabeherak.

Danbolintteruak= txistulariak.

Atanboria=pandereta.

Pittin bat=pizka bat.

Inuntza=ihintza.

Pentzaitten xat,iristen xat=iruditzen zait.

Oso gaizki jauste xaten=oso gaizki iruditzen zitzaien.

Txirrinkatan=gurpiletan.

Uutik=utikan.

Bazkeixa=bazkaria.

Ixa mariuian= ia konortea galtzeko zorian,mareatzeko.

Haundizaletxua=Aberatsen antzera ibiltzea gustatzea.

Eta gero haundixa bizittia bai=Aberatsen antzera bizitzea gustatzea.

Soseuz,soseuz=poliki,poliki.

Bere barrixak kontau= berriak edo albisteak kontatu.

Pentzakerakua zan=pentsakorra zan.

Koskolak=pinaburuak.

Hungrianuak=ijitoak

Ximurra=zikoitza,zekena.

Txutxurruko eztula=tosferina.

Jare ittia=uztea.

Hartu ebeiñ asmua lau aldetatik arkupeiak efintteko=Bururatu zitzaien lau aldetatik arkupeak ipintzea.

Inddaue saltzeiok= egin dituzte salerosketak.